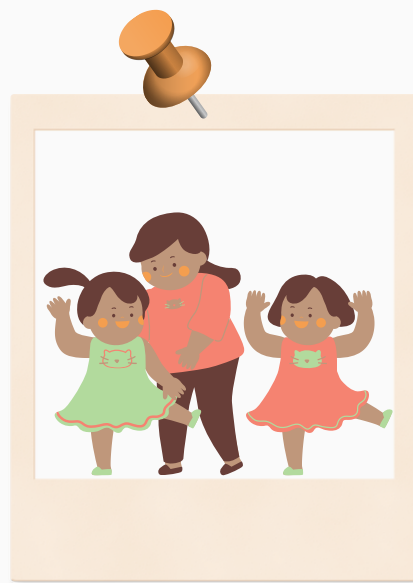

Pedagogisen dokumentoinnin materiaali

Helena Anttila ja Salla Kuusela

Sisällysluettelo

Johdatus aiheeseen	Johdanto	1
	Pedagogisen dokumentoinnin prosessi	2
	Monipuolista toimintaa varhaiskasvatuksessa	3
	Ohjeistus materiaalin käyttöön	4
Lapsen sivut	Tietoja minusta	5
	Omakuva	6
	Minun käteni	7
	Minun perheeni	8
	Minulle tärkeää	9
	Ensimmäiset sanani	10
	Mitkä asiat saivat sinut tänään iloiseksi	11
	Mitkä asiat saivat sinut tänään huonolle tuulelle	12
	Sadutus	13
	Leikin havainnointi 1-3v.	14
	Motorinen kehitys	15
Havainnointi	Sosiaaliset taidot ja hyvät tavat	16
	Lapsiryhmän toiveiden puu	17
	Kuvanäytös	18
	Kysymyseinä/-taulu	19
Toimintaehdotukset	Teemaviikko	20
	Meidän ryhmä -kirja	21
	Osallisuuden pilvet	22
	Lisää vinkkejä varhaiskasvatukseen	23
	Lähteet	24

Pedagogisen dokumentoinnin prosessissa tavoitteena on tutustua lapseen ja luoda kokonaisvaltaista näkemystä lapsen elämästä.

Pääset lähemmäs lapsen näkökulmaa dokumentoimalla sekä tarkastelemalla dokumentteja yhdessä lapsen ja vanhempien kanssa.

Muista siis asettua lasten saataville ja vuorovaikutukseen heidän kanssaan.
(Opetushallitus 2023, Pedagoginen dokumentointi.)

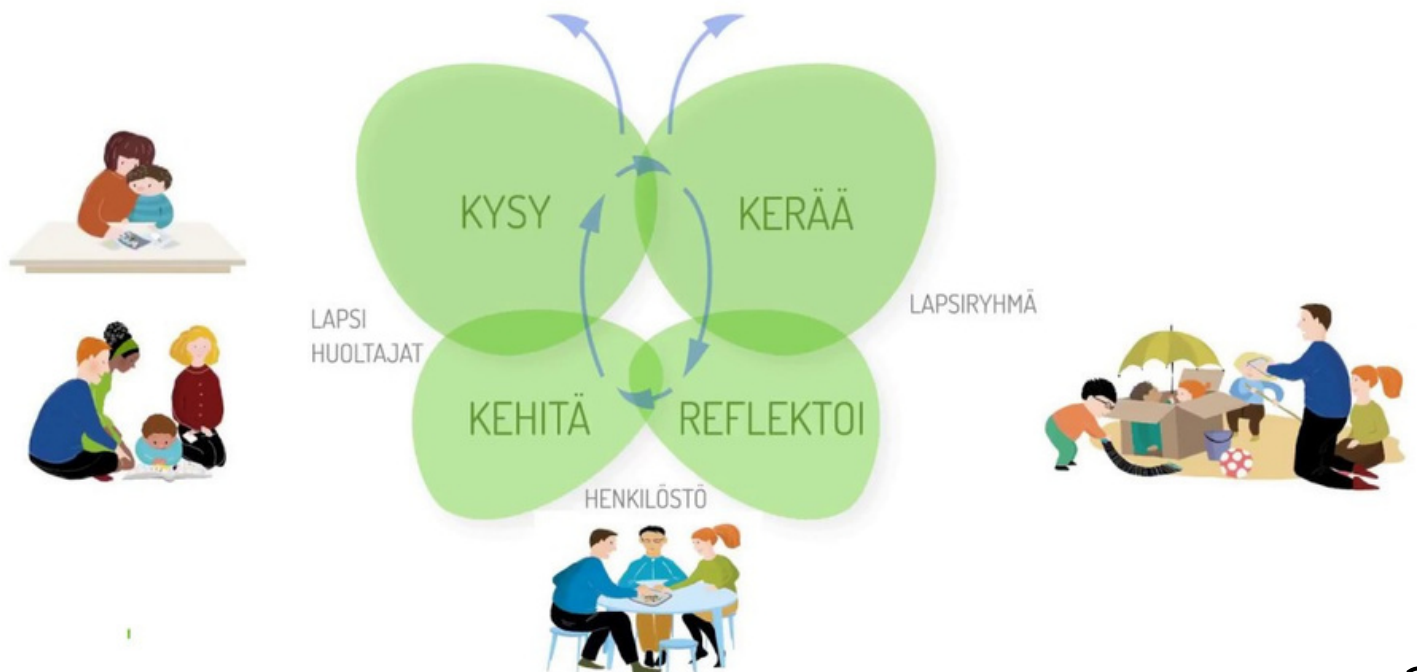
Pedagogisen dokumentoinnin prosessi

ESIMERKKI PEDAGOGISEN DOKUMENTOINNIN VUOSIKELLOSTA

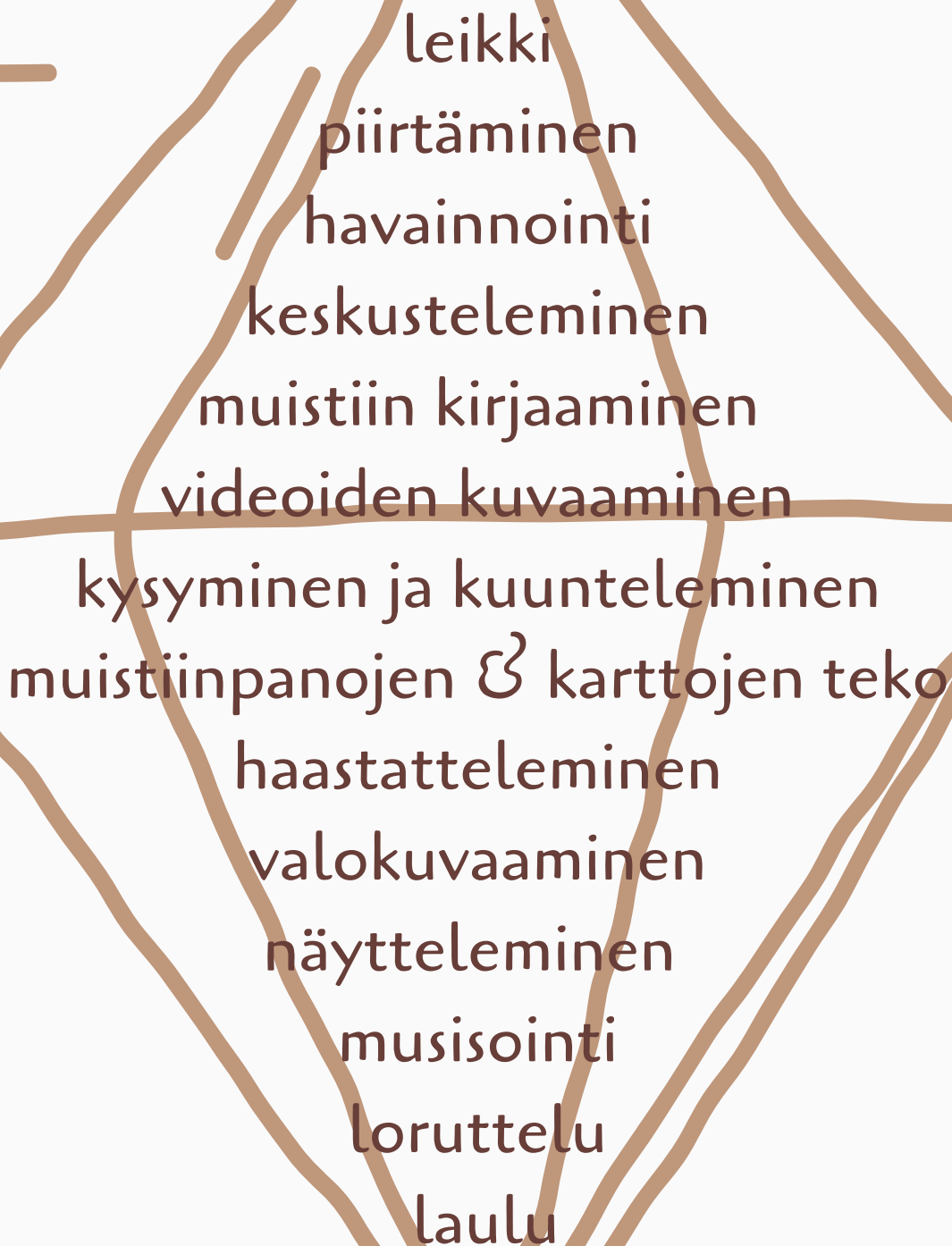
(PD=pedagoginen dokumentointi)

Jokaisella tasolla pedagogisen dokumentoinnin prosessi etenee tiettyjen vaiheiden kautta

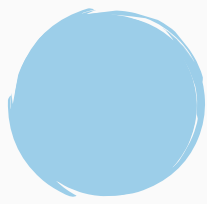

Monipuolista toimintaa varhaiskasvatuksessa

leikki
piirtäminen
havainnointi
keskusteleminen
muistiin kirjaaminen
videoiden kuvaaminen
kysyminen ja kuunteleminen
muistiinpanojen & kartojen teko
haastatteleminen
valokuvaaminen
näytteleminen
musisointi
loruttelu
laulu

Sivujen yläkulmasta löydät värin,
joka kertoo mille ikäryhmälle
kyseinen materiaali on tarkoitettu.

kaiken ikäisille

1-3-vuotiaille

3-5-vuotiaille

Kiikarit yläkulmassa:
kysymyslista
havainnoinnin tueksi

Hehkulamppu:
toimintaehdotuksia
päiväkotiin

Lapsen kuva tähän

Ryhmäni: _____

Nimeni: _____

Lempinimeni on: _____

Olen _____ vuotta vanha.

Asun _____

Perheeseeni kuuluu _____

Lempipuuhiani ovat _____

Eläin, josta pidän _____

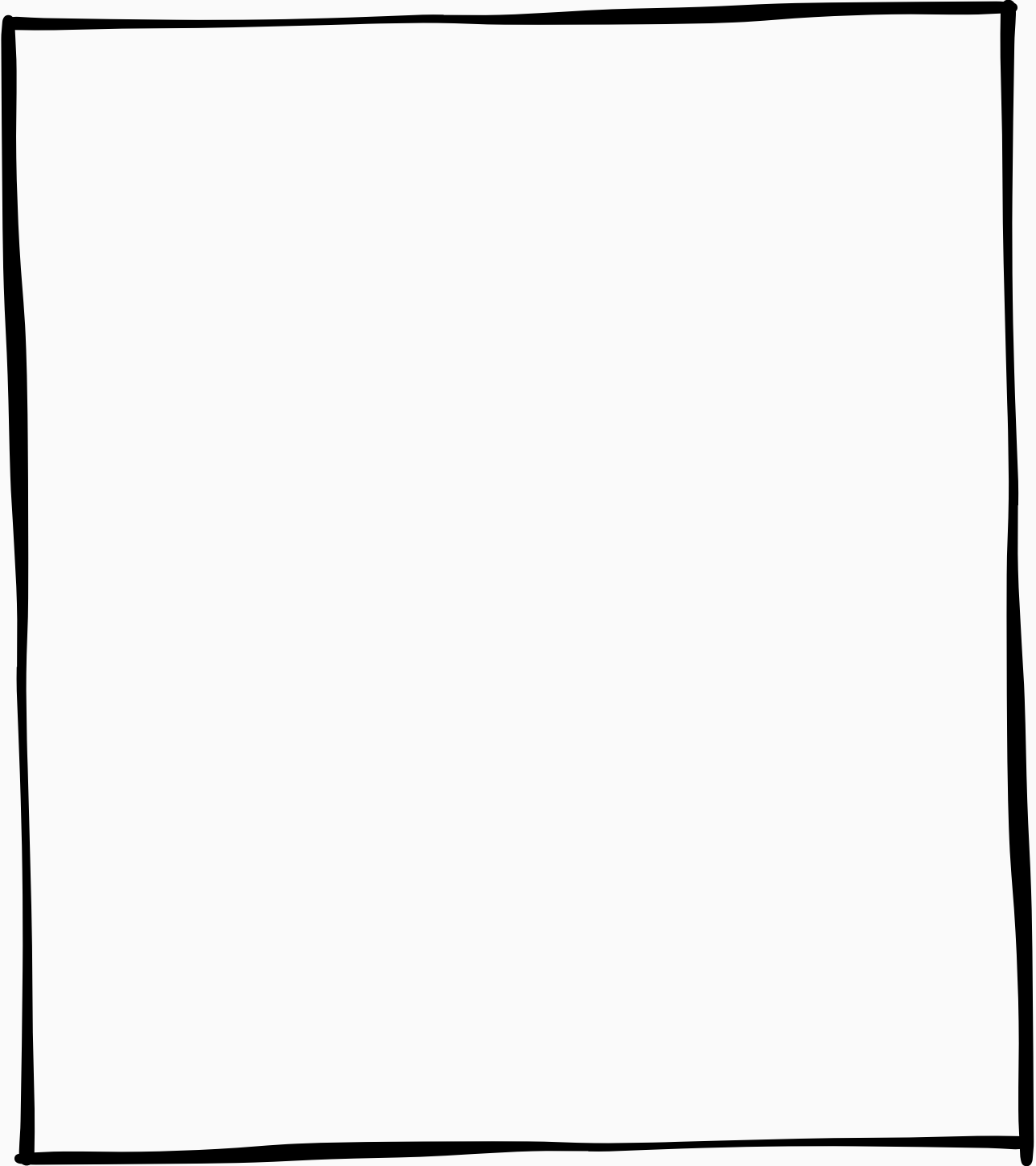
Minä osaan hyvin _____

Minusta tulee isona _____

Minä itse

Tässä minun omakuvani. Piirsin sen, kun olin

.....
-vuotias

Nimi:

Päivämäärä:

Minun käteni

Tässä käteni painauma ajalta, kun olin

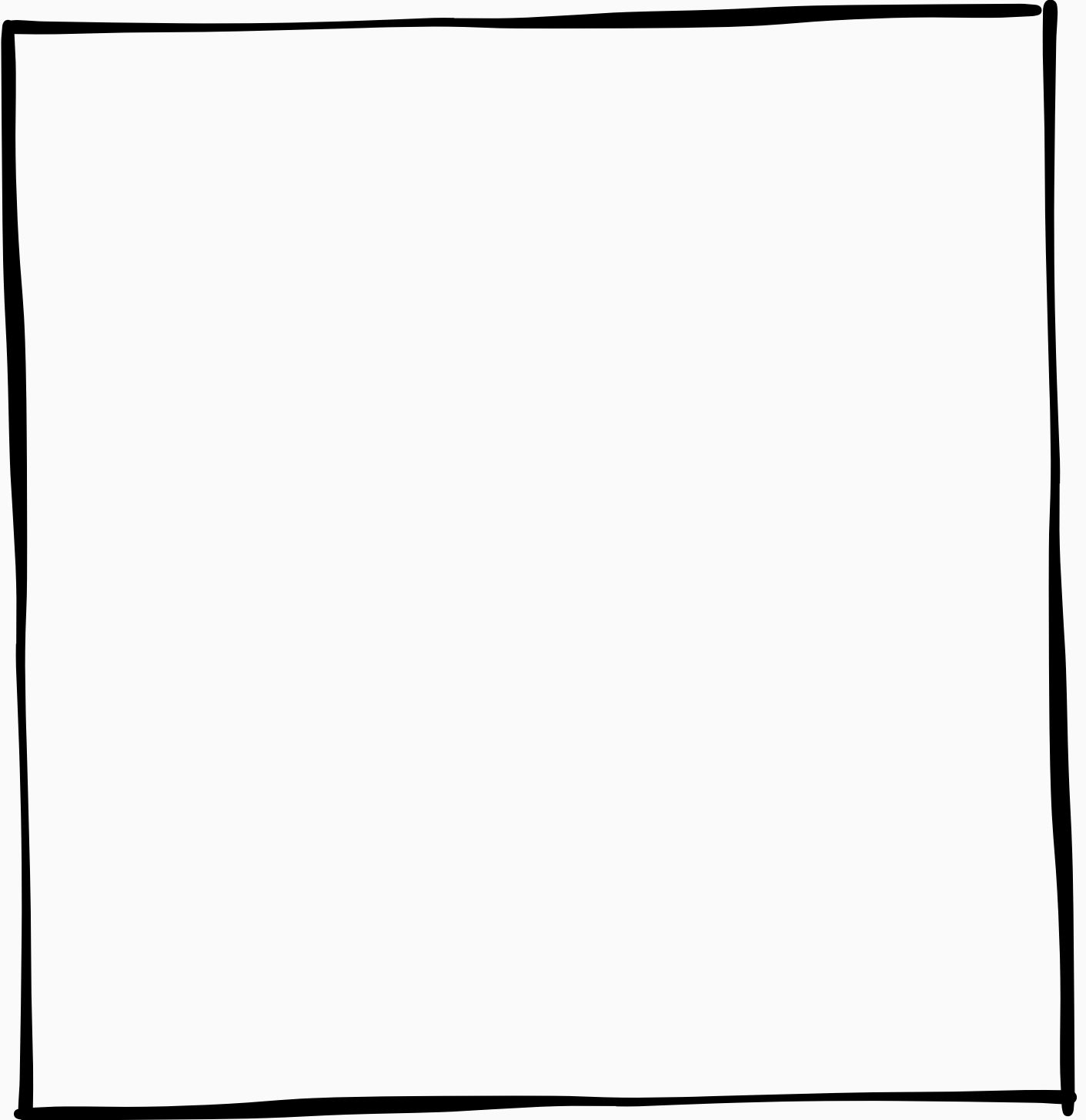
.....-vuotias

Nimi:

Päivämäärä:

Minun perheeni

Lapsen piirros omasta perheestään

(Aikuinen auttaa kirjaamaan perheenjäsenet)

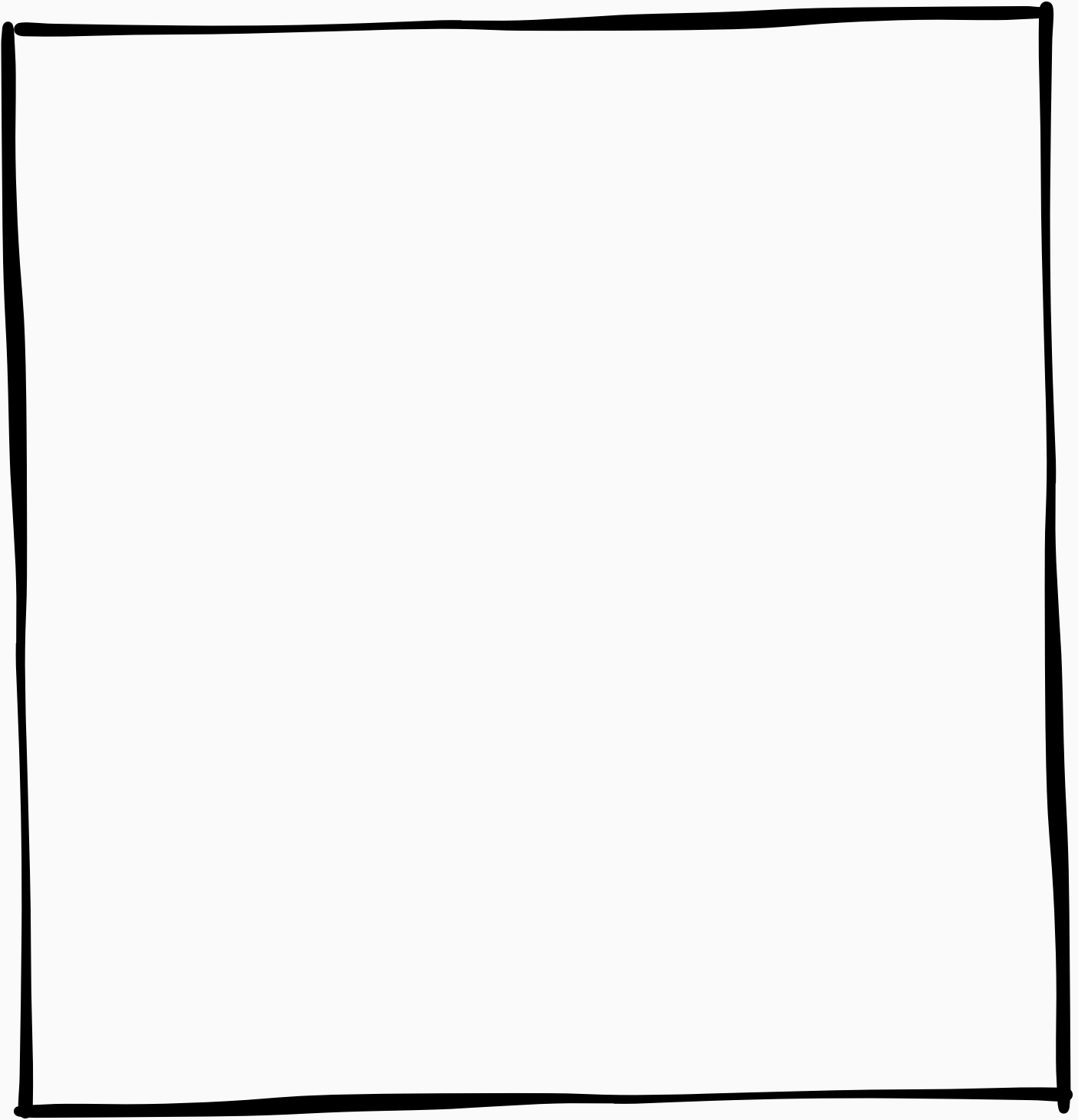
Nimi:

Päivämäärä:

.....

Minulle tärkeä

Kuva tai piirros lapselle tärkeästä asiasta
päiväkodissa tai kotona

Nimi:

Päivämäärä:

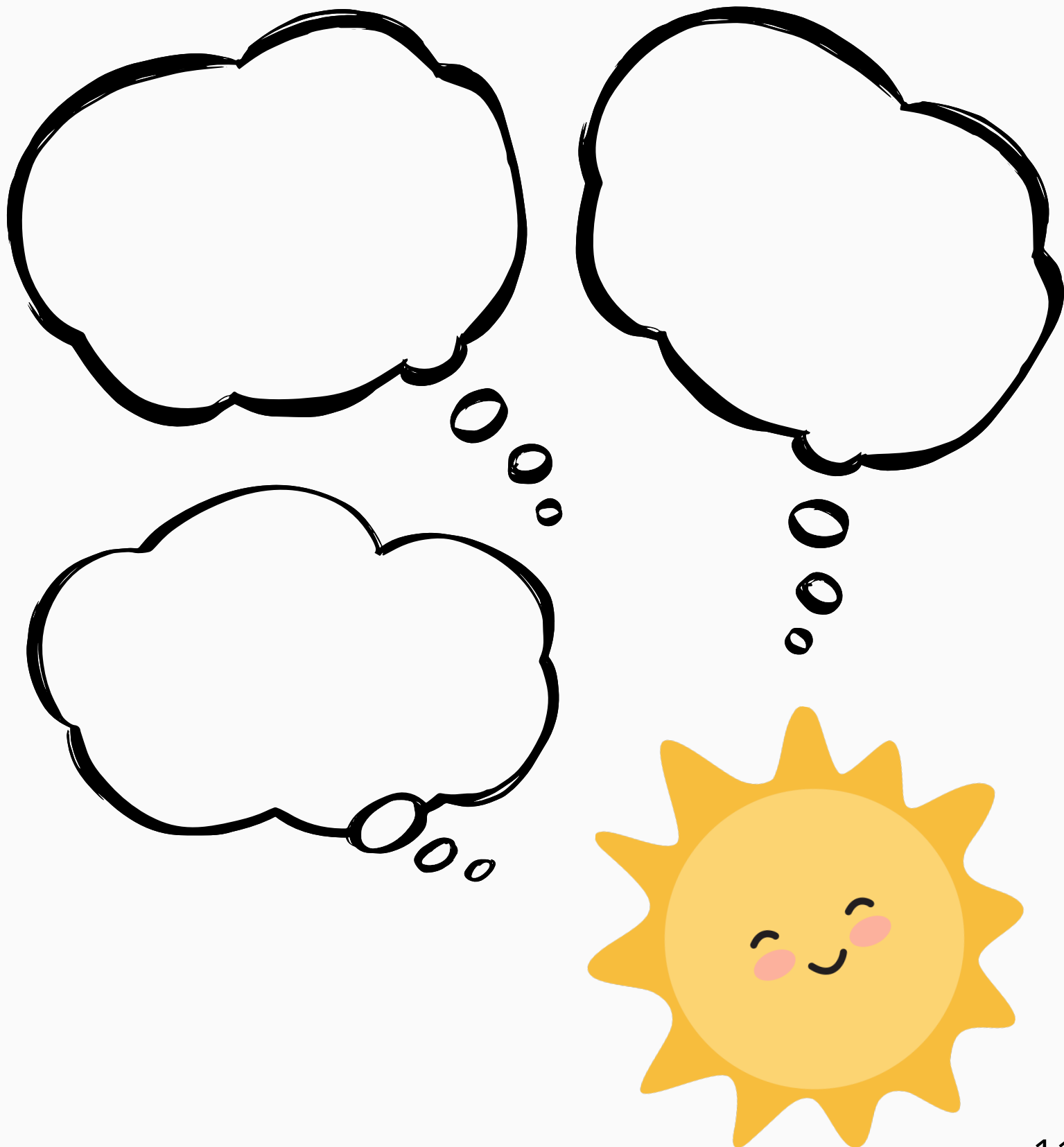
Ensimmäiset sanani

Mikä ikäinen olin, kun sanoin ensimmäiset
sanani:

Liimaa kuvat sanoista ja kirjoita sana alle

Mitkä asiat saivat sinut tänään
iloiseksi/hyväälle tuulelle?

Piirrä tai kirjoita

Mitkä asiat saivat sinut tänään
pahalle/huonolle tuulelle?

Piirrä tai kirjoita

Leikin havainnointi 1-3-v.

Millä tavalla lapsen kiinnostuksen kohteet? Onko ne huomioitu leikkiympäristössä?

Mikä on lapsen suosikkileikki? Entä suosikkilelu?

Leikkiikö lapsi rinnakkaisleikkejä vai jo yhdessä muiden kanssa?

Seuraileeko lapsi muiden leikkejä sivusta vai osallistuuko hän aktiivisesti niihin?

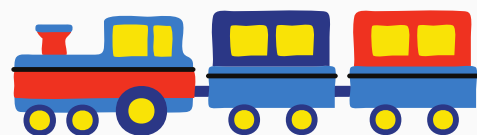
Millaiset leikit lapsella sujuvat ja onnistuvat?

Millaisissa tilanteissa lapsi kaipaa enemmän aikuisen tukea ja ohjausta?

Leikkiin liittymisessä? Konfliktien selvittämisessä? Leikkiroolien jakamisessa? Leikin rikastuttamisessa?

Sallitaanko lapselle hyvin lyhykestoinenkin leikki, joka on taaperoilta tyypillinen?

Ovatko lapsen kohdistuvat odotukset leikin osalta realistisia?

Motorinen kehitys

Tarkkaile, arvio ja innosta lasta harjoittelemaan seuraavia asioita

Miten lapsi konttaa, kierii, ryömii, seisoo, kävelee, hyppii ja juoksee?

Miten lapsi säilyttää tasapainonsa ja asennot?

Miten lapsi istuu, heittää kuperkeikan, kiipeää ja tavoittelee esinettä?

Miten lapsi suuntaa ja kiinnittää katseensa?

Miten lapsi tarttuu, irrottaa, heittää, työntää, vetää, tavoittaa ja ottaa kiinni?

Miten lapsi hyppii yhdellä jalalla?

Miten lapsi jäljittelee liikkeitä?

Miten lapsi taputtaa rytmiä?

Miten pukeutuu, napittaa, solmii, pujottaa, leikkaa, taittelee ja piirtää?

Miten lapsi tunnistaa oman kehonsa?

Onko käsisyys vakiintunut?

(Voit valita yhden aiheen kerrallaan / tarkastella esimerkiksi pihalla lapsen tekemiseen liittyviä kohtia)

(Kupila 2004, 37.)

Sosiaaliset taidot ja hyvät tavat

Onko lapsi kohtelias? Noudattaako hän hyviä tapoja?

Onko lapsi auttavainen?

Osaako lapsi odottaa vuorotella ja jakaa?

Millaisella tavalla lapsi hoitaa vuorovaikutustilanteet?

Noudattaako lapsi sääntöjä?

Ymmärtääkö lapsi hyvän / pahan tai oikean / väärän?

Yrittääkö lapsi pitää lupauksensa?

Tunteeko lapsi vastuuta omista teoistaan?

Huolehtiiko lapsi tehtävistään ja omista asioistaan?

Pystyykö lapsi vuorovaikutustilanteissa hoitamaan asiansa ja tulemaan ymmärretyksi?

Ymmärtääkö lapsi toisia ja vastaako hän kysymyksiin?

Kommunikoiko hän mielellään?

Lapsiryhmän toiveidenpuu

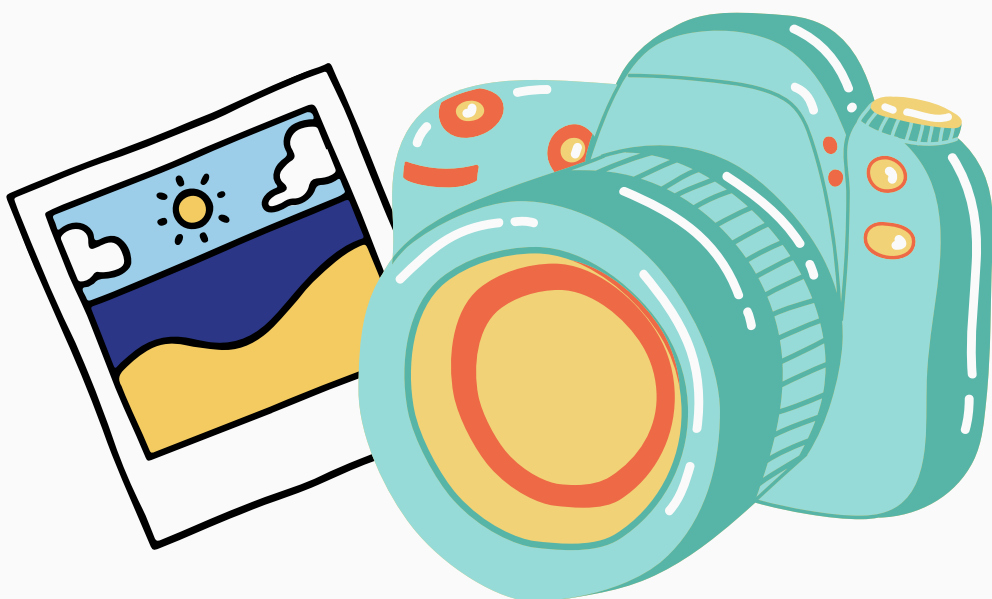
Lasten kanssa askarreltisiin parin kuukauden välein toiveomena, -lehti tai -lintu, joka lisätään lapsiryhmän toiveidenpuuhun. Toiveomenan, -lehden tai -linnun askartelussa lapsen kanssa voidaan hyödyntää kuvakortteja toiveen keksimisessä. Kuvakortit voisivat kuvastaa päiväkodin arkeen liittyviä leikkejä, leluja tai mitä lapsilla mieleen tulee. Toivepuusta pystyy tarkastelemaan lapsiryhmän kiinnostuksen kohteita ja rakentamaan ryhmän toimintaa sen mukaiseksi.

Kuvanäytös

Lasten päivittäisestä päiväkotiarjesta koostuva kuvamateriaali koostettaisiin näytöksiksi parin kuukauden välein jolloin lapset voisivat kommentoida ja muistella yhdessä menneiden kuukausien aikana touhuamiaan asioita.

Näytökseen voi koostaa esimerkiksi lapsien itse ottamia kuvia, videoita leikeistä, kuvia retkiltä ja videoita lauluhetkistä. Varhaiskasvattaja voi dokumentoida lasten ajatuksia ylös kirjaamalla ja liittää ne osaksi lapsen kasvunkansiota.

Kysymysseinä/taulu

Päiväkodin seinällä voisi olla päivittäin hyödynnettävä kysymysseinä tai -taulu. Ajatuksena olisi taululla olevan tietyin aikaväleihin vaihtuva kysymys, kuten *Miltä sinusta tänään tuntuu?* Tällaiseen kysymykseen voisi taulun vieressä olla erilaisia tunnekortteja, joista lapsi voi valita tunnekortin kuvastamaan hänen tunteitaan sinä päivänä.

Idea pystyy muokkaamaan myös huoltajien kanssa kommunikointiin sopivaksi. Käyttäen erilaisia kysymyksiä liittyen päiväkodin toimintaan, vahvuuksiin, ideoihin.

Teemaviikko

Luodaan teeman ympärille viikkosuunnitelma, josta käy ilmi mm. pedagogiset tavoitteet. Etukäteen suunnitellaan myös dokumentointikeinot (esim. valokuvaus, haastattelu, havainnointi) ja keinot, joilla lasta osallistetaan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

Esimerkki: Nalleviikko

Toiminnan tema ja tavoite:	Mitä tehdään? Pedagoginen dokumentointi
Lelupäivä vuorovaikutustaidot	Jokainen lapsi saa esitellä oman nallensa. Nallejen kautta voidaan tarkastella päiväkodin toimintaa, tunteita ja mielipiteitä. Miltä nallesta tuntuu? Mistä nalle pitää? Lapsista otetaan kuva oman nallen kanssa.
Lauluhetki moniaistillinen kehitys	Valitaan ryhmälle tuttuja lauluja ja luodaan niistä kuvakortit, joista lapset saavat valita. Toiminnallisissa lauluissa voidaankin tehdä esimerkiksi nallen käsillä liikkeit.
Metsäretki luontosuhteen tukeminen	Nallet mukaan retkelle. Mitä nalle näkee? Lapsi saa kuvata nallensa haluamassaan paikassa.
Liikuntatuokio motoriset taidot	Nallen satujumppa. Yhdistetään motoristen taitojen havainnointiin, suunnitellaan lasten taitotasoa vastaavaksi.
Nallesairaala ensiapu/hoiva	Perustetaan päiväkotiin nallesairaala. Mikä nallella on? Onko lapsellakin ollut sama pipi joskus? Tutustutaan lääkärin välineisiin ja parannetaan nalleja.

Tehdään päiväkotiin esim. oveen/seinään tila, johon pitkin viikkoa täydennetään viikon tapahtumia.

Meidän ryhmä -kirja

Lapsiryhmässä voitaisiin luoda “meidän ryhmä”-kirja tai kansio, johon johon kaikki lapset pääsisivät osallistumaan ryhmän aikuisen avustuksella. Kirjaa voi toteuttaa lapsiryhmään sopivin tavoin, kuten kuvaamalla, piirtämällä tai askartelemalla. Aikuiset voivat kirjoittaa lasten ajatuksia ylös kirjaan ja niitä voidaan lueskella yhdessä myöhemmin läpi. Kirjassa tekee näkyväksi lasten mielenkiinnon kohteita jolloin kirjaa pystytään hyödyntämään toiminnan suunnittelussa.

Esimerkki: Yhdessä tehdyttä metsäretkeltä lapset ovat saaneet ottaa kuvia heitä kiinnostavista asioista. Myöhemmin voidaan tarkastella kuvia aikuisen ohjaamana ja luoda keskustelua, miksi nämä asiat kiinnostivat lapsia. Lasten kuvat ja kommentit voitaisiin laittaa näkyväksi yhteiseen kirjaan.

Osallisuuden pilvet

sovellettuna ruokailuhetkeen

Osallisuuden pilvet voi soveltaa mihin tahansa tilanteeseen, esimerkiksi vessassa käymiseen tai pukemiseen

1-3v

Omatoiminen ruokailu ja pöytätapojen harjoittelu
ruuasta kiittäminen

Lusikan ja haarukan käytön harjoittelu, sormiruokailu ja
uusin makuihin totuttelu

mielipiteen ilmaisu, mistä pittää ja mistä ei

Ruoan ottaminen itse

3-5v

Siisti ruokailu, veitsen käytön harjoittelupilkkominen ja
keskittyminen ruokailuhetkeen

omatoiminen ruoan annostelu ja ruoan kunnioittaminen
ruokapöydässä seurustelu ja kauniisti pyytäminen

leivän voitelu, maidon kaataminen, pöydän kattaminen

Oman ruokapaikan valinta,

valinta missä järjestyksessä ruokaa syödään

kärryjen hakeminen ja palautus

5-7v

itsenäinen ruokailu, seurustelu ja keskittyminen ruokailuun
omatoimisuus ruuan annostelussa

leivän voitelu, maidon kaataminen, kattaminen ja muut apulaistehtävät

Ruokapaikan valinta, missä järjestyksessä mitäkin syödään, mitä haluaa

leivän päälle

oman paikan siivous

Lisää toimintavinkkejä varhaiskasvatukseseen, löytyy esimerkiksi seuraavilta sivustoilta

<https://yle.fi/aihe/lapset/varhaiskasvattajille>

<https://blog.edu.turku.fi/vakadigi/>

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pedagoginen-dokumentointi>

<https://www.mll.fi/ammattilaisille/varhaiskasvattajille/>

<https://liikkuvavarhaiskasvatus.fi/ideapankki/>

<https://mappa.fi/>

<https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/materiaalit/>

<https://www.lapsenoikeudet.fi/kampanja/lapsenoikeuksienviikko/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-materiaalit/>

<https://vakakoppa.fi/materiaalia/>

Lähteet

Ahonen, L & Roos, P. 2021. Untuvikot. Alle 3-vuotiaiden pedagogiikka. PS-Kustannus: Jyväskylä.

Kupila, P. 2004. Arvioidaan yhdessä. Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Tammi: Helsinki.

Järvenpää, M. Kolmet portaat osallisuuteen - Kehittämishanke Vatialan päiväkodissa. Teoksessa Kangas, J.; Vlasov, J.; Fonsén, E. & Heikka, J. (toim.) 2018. Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa 2 - Suunnittelu, toteutus ja kehittäminen. Helsinki: Kopio Niini Oy.

Opetushallitus. 2023. Pedagoginen dokumentointi. Saatavilla sähköisesti osoitteessa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pedagoginen-dokumentointi>. Viitattu 29.5.2023.